

Αθήνα, 2 Σεπτεμβρίου 2015

ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ

Θέμα: Έρευνα ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ- Ιούλιος 2015 - Εξαμηνιαία αποτύπωση οικονομικού κλίματος στις μικρές επιχειρήσεις (0-49 άτομα προσωπικό οι οποίες αποτελούν το 99,6% των ελληνικών επιχειρήσεων)

Σε καθεστώς συρρίκνωσης και διαρκούς ματαίωσης ή στη καλύτερη των περιπτώσεων αναστολής των επενδυτικών σχεδίων («κλειστό μέχρι νεοτέρας») βρίσκονται οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις, ελλείπει κάθε εξωγενούς θετικής προοπτικής, σύμφωνα με την τελευταία έρευνα οικονομικού κλίματος που διεξήγαγε το ΙΜΕ-ΓΣΕΒΕΕ. Η τελευταία κρίση που κορυφώθηκε με την επιβολή κεφαλαιακών ελέγχων επιδείνωσε σημαντικά τα πραγματικά μεγέθη των επιχειρήσεων, ενώ το κλείσιμο της συμφωνίας δε συνεπάγεται αυτόματα αναστροφή του κλίματος. **Οι ενδείξεις ανάσχεσης της υφεσιακής πορείας που παρουσιάστηκαν το β' εξάμηνο του 2014 φαίνεται να αναστράφηκαν σημαντικά κατά τη διάρκεια του α' εξαμήνου του 2015.**

Τονίζεται ότι η λύση που επιλέχθηκε στο τέλος αυτής της διαπραγμάτευσης, αν και αποσόβησε την άτακτη χρεοκοπία, επιτείνει τα αδιέξοδα για τις μικρές επιχειρήσεις, οι οποίες εκτός από την υπερχρέωση και την κάθετη πτώση της εσωτερικής ζήτησης, έχουν να αντιμετωπίσουν ένα εξαιρετικά εχθρικό περιβάλλον ρυθμίσεων που πλήττει τον ανταγωνισμό και οδηγεί σε περαιτέρω ολιγοπώληση της αγοράς.

Η έλλειψη ρευστότητας, η ανυπαρξία ιδιωτικής αλλά και δημόσιας επενδυτικής πρωτοβουλίας, η καθήλωση της απασχόλησης αποτελούν ανησυχητικούς παράγοντες που αναστέλλουν αενάως την πορεία της χώρας προς την ανάκαμψη. Είναι σαφές ότι στην ελληνική οικονομία τείνει να διαμορφωθεί και να ενισχυθεί ένας επικίνδυνος δυϊσμός ανάπτυξης- υπανάπτυξης, όπου συγκεκριμένοι κλάδοι και επιχειρήσεις θα αναγκαστούν να μεταπηδήσουν στον άτυπο τομέα της οικονομίας για να μπορέσουν να επιβιώσουν μέσα στο δυσμενές φορολογικό και ανταγωνιστικό περιβάλλον που διαμορφώνεται. Το ΙΜΕ-ΓΣΕΒΕΕ εκτιμά ότι εξ αιτίας της εφαρμογής του νέου εμπροσθοβαρούς προγράμματος λιτότητας στο επόμενο εξάμηνο θα σημειωθεί εκ νέου σημαντική υποχώρηση της επιχειρηματικής δραστηριότητας. Τα δημοσιονομικά μέτρα και η ύφεση θα δυσχεράνουν τις πολύ μικρές επιχειρήσεις και τους αυτοαπασχολούμενους.

Η κυβέρνηση που θα προκύψει από τις επικείμενες εκλογές καλείται, μαζί με την εξασφάλιση πολιτικής σταθερότητας, να αναζητήσει «λύσεις» για την επίτευξη οικονομικής ανάκαμψης και αποκατάστασης του κλίματος εμπιστοσύνης μέσα σε ένα περιβάλλον που κρύβει σημαντικούς κινδύνους σε δημοσιονομικό, γεωοικονομικό και ανταγωνιστικό επίπεδο. Είναι επιτακτική η διαμόρφωση μιας επενδυτικής πολιτικής με ταυτόχρονη αξιοποίηση εθνικών πόρων, ιδιωτικών και δημόσιων, καθώς και ταχεία απορρόφηση των κοινοτικών κονδυλίων σε κλάδους εθνικού ενδιαφέροντος με πολλαπλασιαστικό όφελος. Η παραγωγική ανασυγκρότηση και οι μεταρρυθμίσεις στην παραγωγική βάση πρέπει να προηγηθούν των υπόλοιπων μεταρρυθμίσεων. Η πολυπόθητη εξωστρέφεια πρέπει να συνδυαστεί με πρωτοβουλίες δημιουργίας μιας στέρεης εσωτερικής παραγωγικής βάσης και αγοράς.

Τα κυριότερα συμπεράσματα της έρευνας του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ που έγινε σε συνεργασία με την εταιρεία MARC ΑΕ σε πανελλαδικό δείγμα 1005 πολύ μικρών και μικρών επιχειρήσεων (0-49 άτομα προσωπικό), στο διάστημα 21 έως 27 Ιουλίου 2015 έχουν ως εξής:

A. ΓΕΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

- 1) Η αποτίμηση του α' εξαμήνου 2015 **καταδεικνύει τη διάφευση των θετικών προσδοκιών που είχαν καλλιεργηθεί στο προηγούμενο εξάμηνο**, καθώς το 84,3% των ερωτώμενων δηλώνει επιδείνωση της γενικής οικονομικής κατάστασης της επιχείρησης (μόνο το 4,8% παρουσιάζει βελτίωση), γεγονός που μας οδηγεί χρονικά στα μεγέθη που αποτυπώθηκαν το 2012.
- 2) Ο μέσος όρος μείωσης του κύκλου εργασιών κυμάνθηκε στο 21,23%, γεγονός που οφείλεται κατά κύριο λόγο στα γεγονότα του τελευταίου τριμήνου και τη σημαντική ύφεση την επιχειρηματική δραστηριότητα που ακολούθησε. Σωρευτικά στις μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις η συνολική μείωση από την έναρξη της κρίσης και μετά το 2010 αγγίζει μεσοσταθμικά το 78%.
- 3) Στα υπόλοιπα μεγέθη, 3 στις 4 επιχειρήσεις διαπιστώνουν και σε αυτό το εξάμηνο μείωση της ζήτησης (75,4%), των παραγγελιών (77,1%) και επιδείνωση της ρευστότητας (81,7%).
- 4) **Ο δείκτης αποεπένδυσης κινείται σε υψηλά επίπεδα**, καθώς το 49,8% των επιχειρήσεων δήλωσε μείωση των επενδύσεων στο προηγούμενο εξάμηνο, ενώ μόνο το 4,9% αύξησε τις επενδύσεις. Η κατάσταση αυτή αποτελεί προάγγελο μιας συνέχισης της διολίσθησης της ελληνικής οικονομίας σε ένα νέο φαύλο κύκλο ύφεσης- αποεπένδυσης- υποαπασχόλησης των παραγωγικών συντελεστών.
- 5) Οι προβλέψεις σχετικά με την πορεία των επιχειρήσεων το επόμενο εξάμηνο φέρουν βαρύ το αποτύπωμα από τις πρόσφατες εξελίξεις στις τράπεζες και την πραγματική οικονομία. Μάλιστα, η αβεβαιότητα παραμένει παρά την επίτευξη συμφωνίας, γεγονός που αντανακλά την πραγματική αγωνία για την επόμενη ημέρα της ελληνικής οικονομίας. **Το ισοζύγιο αρνητικών και θετικών επιχειρηματικών προσδοκιών για το δεύτερο εξάμηνο του 2015 εκτοξεύτηκε στα επίπεδα της περιόδου 2011-2012** (-61,6 από -0,8). Σε όλους τους επί μέρους δείκτες οικονομικών προσδοκιών καταγράφονται συντριπτικά αρνητικές επιδόσεις και απαισιοδοξία για πάνω από 7 στις 10 επιχειρήσεις.
- 6) Ενδεικτική της επίπτωσης των νέων φόρων και του αυξημένου ΦΠΑ είναι η τάση που εμφανίζεται στο επίπεδο των τιμών, καθώς ο αριθμός των επιχειρήσεων που δηλώνει ότι θα αυξήσει τις τιμές στο επόμενο εξάμηνο υπερδιπλασιάζεται (από το 5,7% στο 12,6%).

B. ΛΟΥΚΕΤΑ- ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

- 1) Το ποσοστό των μικρών επιχειρήσεων, που θεωρούν πολύ ή αρκετά πιθανό το ενδεχόμενο να έχουν το επόμενο διάστημα σοβαρό πρόβλημα λειτουργίας, σε βαθμό που θα κινδυνεύσουν να κλείσουν επανήλθε στα επίπεδα των προηγούμενων ετών, αντανακλώντας το πραγματικό πρόβλημα επιβίωσης που αντιμετωπίζουν οι επαγγελματίες και οι επιχειρήσεις. Το 46,3% των επιχειρήσεων θεωρεί ως πολύ πιθανό τον κίνδυνο λουκέτου (έναντι 32,9% στην αντίστοιχη έρευνα Φεβρουαρίου 2015).
- 2) Άμεσο κίνδυνο κλεισίματος το επόμενο εξάμηνο αντιμετωπίζει το 27,3 % των μικρών επιχειρήσεων. **Εκτιμάται ότι η μείωση επιχειρήσεων το επόμενο εξάμηνο θα είναι 63,000 και θα αφορά κυρίως τις πολύ μικρές επιχειρήσεις.** Αξίζει να σημειωθεί ότι το 30% των αυτοαπασχολούμενων δηλώνει ότι είναι πολύ πιθανό να διακόψει ή να αναστείλει την επιχειρηματική δραστηριότητα.
- 3) Επισημαίνεται ότι σύμφωνα με το σενάριο βάσης του ΙΜΕ-ΓΣΕΒΕΕ τα πιθανά λουκέτα επιχειρήσεων, **που βρίσκονται στο «κόκκινο» συνεπάγονται κίνδυνο απώλειας 138,000 θέσεων συνολικής απασχόλησης (εργοδότες, αυτοαπασχολούμενοι, μισθωτοί).**

Γ. ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ- ΟΦΕΙΛΕΣ

- 1) **Το μεγαλύτερο ποσοστό των επιχειρήσεων με καθυστερημένες οφειλές αφορά τις υποχρεώσεις προς το δημόσιο (ασφαλιστικά ταμεία, εφορία, ΔΕΚΟ).** Σημαντική αύξηση σημείωσαν οι ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις προς τις ΔΕΚΟ (από 25,5% σε 29,1%).
- 2) Στο πεδίο των φορολογικών υποχρεώσεων, παρά τις ευεργετικές ρυθμίσεις των 100 δόσεων για φορολογικές και ασφαλιστικές οφειλές που αξιοποίησαν οι επιχειρήσεις μέσα στο πρώτο εξάμηνο του 2015 (3 στις 10 δηλώνει ότι έχει κάνει αίτηση υπαγωγής έναντι 11% για την προηγούμενη ρύθμιση) παραμένει η εκπεφρασμένη αδυναμία τους να εκπληρώσουν τις υψηλές φορολογικές και ασφαλιστικές υποχρεώσεις στο επόμενο εξάμηνο (το 37,9% δηλώνει αδυναμία πληρωμής).
- 3) Μεγάλο μέρος των καθυστερημένων οφειλών των επιχειρήσεων αφορά τις ασφαλιστικές οφειλές προς το κύριο ασφαλιστικό ταμείο των επαγγελματιών, τον ΟΑΕΕ (35,6%).
- 4) Ληξιπρόθεσμες οφειλές προς τις τράπεζες έχει το 16,3% των μικρών επιχειρήσεων. Οι νέες ρυθμίσεις για τα κόκκινα δάνεια και την προστασία της πρώτης κατοικίας πρέπει να λάβουν υπόψη το δεδομένο της σταθερής αύξησης του ιδιωτικού χρέους.

Δ. ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

- 1) **Οι επιπτώσεις της πρόσφατης κρίσης στην απασχόληση είναι προφανείς καθώς κυρίως σε αυτόν τον τομέα εκδηλώνονται πρακτικά οι επιφυλάξεις των επιχειρήσεων για την οικονομική τους προοπτική.** Μείωση προσωπικού κατά το τελευταίο εξάμηνο ανέφερε το 11% των επιχειρήσεων ενώ αύξηση ανέφερε μόλις το 4,8%.
- 2) **Σε απόλυτα μεγέθη η απώλεια θέσεων συνολικής απασχόλησης στις μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις κατά το προηγούμενο εξάμηνο του 2015 ανέρχεται στις 25,000 (εκ των οποίων οι 15,000 ήταν μισθωτής απασχόλησης),** στοιχείο που εν μέρει επιβεβαιώνεται από τις ροές μισθωτής απασχόλησης που δημοσιεύει η Εργάνη, καθώς προκύπτει ότι τον μήνα Ιούλιο σημειώθηκε αρνητικό ισοζύγιο προσλήψεων- απολύσεων (για πρώτη φορά έπειτα από 2 χρόνια), γεγονός που κρούει τον κώδωνα του κινδύνου για την πραγματική κατάσταση της οικονομίας. Πρέπει να σημειωθεί ότι αυτή η πραγματικότητα έρχεται να αντικρούσει τις προσδοκίες που είχαν καλλιεργηθεί το προηγούμενο εξάμηνο για οριακή αύξηση των απασχολούμενων.
- 3) Ανησυχητική είναι η εικόνα σχετικά με τις μελλοντικές ροές απασχόλησης. Οι προοπτικές για το επόμενο εξάμηνο παραμένουν αρνητικές, καθώς σχεδόν 1 στις 4 επιχειρήσεις προβλέπει μείωση του απασχολούμενου προσωπικού. Έντονο παρουσιάζεται το φαινόμενο στις επιχειρήσεις μεγαλύτερου μεγέθους (που απασχολούν από 5 άτομα και άνω) όπου είναι εμφανής η πρόθεσή τους να προβούν σε νέα αναδιάρθρωση των θέσεων και του κόστους απασχόλησης, προκειμένου να ανταποκριθούν στα νέα οικονομικά βάρη και την αναιμική αναπτυξιακή προοπτική. Σε αντιδιαστολή, οι πολύ μικρές επιχειρήσεις και οι αυτοαπασχολούμενοι αναμένεται να θέσουν εαυτών σε κατάσταση αργίας, ενισχύοντας έμμεσα τον άτυπο τομέα της οικονομίας.
- 4) Είναι σαφές ότι η οριακή αποκλιμάκωση της ανεργίας που σημειώθηκε τους προηγούμενους μήνες (ΕΛΣΤΑΤ, 25%, Μάιος 2015, μηνιαία στοιχεία) δεν φαίνεται να συνεχίζεται στο δεύτερο εξάμηνο του 2015. Τα ευρήματα από τις στατιστικές προβολές του ΙΜΕ-ΓΣΕΒΕΕ για το επόμενο εξάμηνο είναι ιδιαίτερα ανησυχητικά, καθώς το ισοζύγιο προσλήψεων-απολύσεων θα τείνει να γίνει αρνητικό, άρα και οι προοπτικές μείωσης της ανεργίας είναι περιορισμένες. **Πάνω από 1 στις 5 επιχειρήσεις θεωρεί πιθανό ότι θα απολύσει προσωπικό το επόμενο εξάμηνο. Το ποσοστό αυτό είναι αυξημένο στις επιχειρήσεις που απασχολούν πάνω από 5 άτομα (40,2%).** Εάν επαληθευτούν οι εκτιμήσεις του ΙΜΕ-ΓΣΕΒΕΕ τότε υπάρχει κίνδυνος απώλειας 55,000 θέσεων μισθωτής απασχόλησης στο επόμενο εξάμηνο. Συνολικά, αναμένεται να απωλεστούν 138,000 θέσεις απασχόλησης, αν συμπεριλάβουμε και τον αριθμό όσων αναστείλουν την επιχειρηματική δραστηριότητα (εργοδότες, αυτοαπασχολούμενοι).
- 5) Το στοιχείο που παρουσιάζεται σταθερά επαναληπτικά στην έρευνα κλίματος είναι η δυσκολία που αντιμετωπίζουν οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις στην έγκαιρη καταβολή των μισθών. Το 43% των επιχειρήσεων παρουσιάζει αυτό το πρόβλημα χωρίς κάποια τάση εκτόνωσης και 1 στις 4 επιχειρήσεις δήλωσαν ότι έχουν μειώσει τις αποδοχές των υπαλλήλων στο προηγούμενο εξάμηνο. Παραμένει, αν και μειούμενο (39% έναντι 43%), το καθεστώς εφαρμογής ευέλικτων μορφών απασχόλησης. Μάλιστα, **το 41,1% των επιχειρήσεων δηλώνει ότι είναι πολύ πιθανό να**

μειώσει μισθούς ή ώρες εργασίας στο επόμενο εξάμηνο. Δεδομένης της έλλειψης προοπτικής για αύξηση της ζήτησης και των επενδύσεων, η πρακτική αυτή θα συνεχίσει να αποτελεί λύση ανάγκης για τις επιχειρήσεις.

Ε. ΕΙΔΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΜΙΚΡΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ- ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΩΝ ΕΛΕΓΧΩΝ

- 1) Οι επιπτώσεις από την επιβολή κεφαλαιακών ελέγχων ήταν ιδιαίτερα οδυνηρές. **Κάθετη πτώση στο κύκλο εργασιών τους λόγω της επιβολής κεφαλαιακών ελέγχων (capital controls) σημείωσαν 9 στις 10 επιχειρήσεις.** 3 στις 10 επιχειρήσεις σημείωσαν μείωση πάνω από 70% ενώ συνολικά για τις επιχειρήσεις η μείωση του κύκλου εργασιών ήταν μεσοσταθμικά 48%. Άμεση συνέπεια ήταν η συρρίκνωση της κατανάλωσης κατά 50% ή κατά 3,8 δισ. € κατά το διάστημα αυτό. Με μια μετριοπαθή εκτίμηση υπολογίζεται ότι από αυτή την μείωση το ελληνικό δημόσιο έχασε 570 εκ. ευρώ από έμμεσους φόρους.
- 2) **Οι μικρές επιχειρήσεις ήταν απροετοίμαστες να αντιμετωπίσουν τις επιπτώσεις από την επιβολή των capital controls και το κλείσιμο των τραπεζών.** Πιο συγκεκριμένα μόνο 1 στις 2 επιχειρήσεις χρησιμοποιεί e-banking για τις συναλλαγές της με πελάτες και προμηθευτές, ενώ 7 στις 10 δεν διαθέτουν συσκευές EFT/POS προκειμένου να πραγματοποιούν συναλλαγές με πιστωτικές, χρεωστικές και προπληρωμένες κάρτες. Εκτιμάται ότι το υψηλό κόστος αγοράς των μηχανών, αλλά και το υψηλό αναλογικό κόστος προμήθειας επί του τζίρου απέτρεψε τις μικρές επιχειρήσεις από την έγκαιρη προσαρμογή τους στη νέα ψηφιακή τραπεζική εποχή.

ΣΤ. ΕΙΔΙΚΟ ΘΕΜΑ- ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

- 1) Αδιαπραγμάτευτη φαίνεται να είναι η θέση της χώρας στο σκληρό νόμισμα, παρά τα αρνητικά στοιχεία που επιφέρει η νέα δυσμενής συμφωνία για τη χώρα. Η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτώμενων θεωρεί ότι η χώρα πρέπει να παραμείνει στο ευρώ (71,7%).
- 2) Αρκετά επιφυλακτικός και διχασμένος εμφανίζεται ο επιχειρηματικός κόσμος από τις πολιτικές διεργασίες και τη νέα εκλογική μάχη, ο νικητής της οποίας θα κληθεί να διαχειριστεί το τρίτο μνημόνιο. Σχετικά με την πολιτική τους εκπροσώπηση, πάνω από 1 στις 2 (56,5%) επιχειρήσεις θεωρούν ότι δεν εκφράζει τα συμφέροντά τους κανένας υφιστάμενος πολιτικός σχηματισμός.

** Η έρευνα που παρουσιάζεται είναι η **δεύτερη** για το 2015 που διεξάγει το Ινστιτούτο Μικρών Επιχειρήσεων της ΓΣΕΒΕΕ σε συνεργασία με την εταιρία MARC AE σε εξαμηνιαία βάση από τον Μάιο του 2009. Έγινε σε πανελλαδικό δείγμα **1005** πολύ μικρών και μικρών επιχειρήσεων (0-49 άτομα προσωπικό), στο διάστημα 21 έως 27 Ιουλίου 2015 και έχει ως βασικό στόχο την **αποτύπωση του οικονομικού κλίματος** στις πολύ μικρές και μικρές επιχειρήσεις, στους κλάδους της **μεταποίησης**, του **εμπορίου** και των **υπηρεσιών, που αποτελούν το 99,6% των επιχειρήσεων στην Ελλάδα**. Τα ευρήματα αυτής της έρευνας μπορούν να συγκριθούν με τα αντίστοιχα των προηγούμενων ερευνών (Μάιος 2009 – Φεβρουάριος 2015). **Οι έρευνες αυτές αποτελούν το μοναδικό εργαλείο, σε πανελλαδικό επίπεδο, για την καταγραφή της κατάστασης και της πορείας του μεγαλύτερου τμήματος της πραγματικής οικονομίας στην Ελλάδα.***

*Όπως και στις προηγούμενες έρευνες, έτσι και τώρα, υπάρχει μια σαφής καταγραφή των τάσεων του οικονομικού κλίματος καθώς και η **παρακολούθηση** των βασικών δεικτών λειτουργίας των μικρών επιχειρήσεων κατά το 1^ο εξάμηνο του 2015, ενώ παράλληλα επιχειρείται οικονομική **πρόβλεψη** για το 2^ο εξάμηνο του 2015.*

ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

• ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ 1^{ου} ΕΞΑΜΗΝΟΥ 2015

Η αποτίμηση του α' εξαμήνου 2015 καταδεικνύει τη διάψευση των θετικών προσδοκιών που είχαν καλλιεργηθεί στο προηγούμενο εξάμηνο, καθώς το 84,3% των ερωτώμενων δηλώνει επιδείνωση της γενικής οικονομικής κατάστασης της επιχείρησης (μόνο το 4,8% παρουσιάζει βελτίωση), γεγονός που μας οδηγεί χρονικά στα μεγέθη που αποτυπώθηκαν το 2012. Θα πρέπει να αναμένουμε τα αποτελέσματα του επόμενου εξαμήνου για να εξάγουμε πιο ασφαλή συμπεράσματα, δεδομένης της έκτακτης τρέχουσας συγκυρίας με την εφαρμογή των κεφαλαιακών ελέγχων.

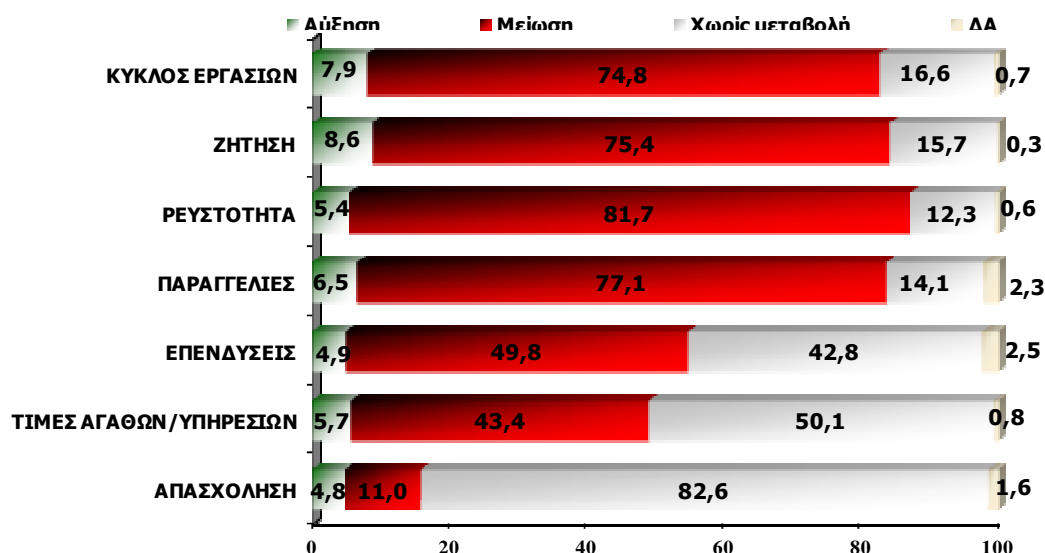
Σε χειρότερη κατάσταση βρίσκονται οι πολύ μικρές επιχειρήσεις και οι αυτοαπασχολούμενοι (οι αρνητικές αποτιμήσεις ανέρχονται στο 86% για τις επιχειρήσεις με 0 έως 3 άτομα προσωπικό). Η επιδείνωση του οικονομικού κλίματος αποτυπώνεται και στα επί μέρους πραγματικά μεγέθη των επιχειρήσεων.

Συγκεκριμένα **επιδείνωση** σημειώνεται:

- στον κύκλο εργασιών για το **74,8%** των επιχειρήσεων
- στη ζήτηση για το **75,4%**
- στη ρευστότητα το **81,7%**
- στις παραγγελίες το **77,1%**
- στις επενδύσεις: αύξηση καταγράφει το **4,9%**, μείωση το **49,8%** και στασιμότητα το **42,8%**

Ο μέσος όρος μείωσης του κύκλου εργασιών κυμάνθηκε στο 21,23%, γεγονός που οφείλεται κατά κύριο λόγο στα γεγονότα του τελευταίου τριμήνου και τη σημαντική ύφεση την επιχειρηματική δραστηριότητα που ακολούθησε. Σωρευτικά στις μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις η συνολική μείωση από την έναρξη της κρίσης και μετά το 2010 αγγίζει μεσοσταθμικά το 78% (σημειωτέον ότι η πρόσφατη μελέτη της ΕΤΕ υπολογίζει τις απώλειες τζίρου για τις μικρομεσαίες και μεσαίες επιχειρήσεις στα 88 δις την τελευταία πενταετία). Η συνθήκη αυτή φαίνεται ότι ευνοεί επιχειρήσεις με μεγαλύτερο κύκλο εργασιών και περισσότερο προσωπικό, εντούτοις αυτές αντιμετωπίζουν άλλης φύσεως προβλήματα που σχετίζονται με την αδυναμία διατήρησης των θέσεων εργασίας και τη αναστολή των επενδυτικών πρωτοβουλιών.

ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΥ ΕΞΑΜΗΝΟΥ- ΓΡΑΦΗΜΑ 1

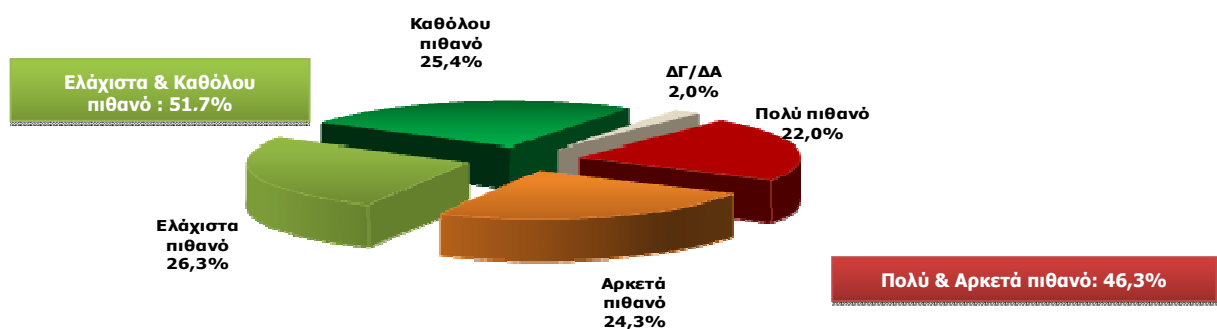

• ΚΛΕΙΣΙΜΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

- 1) Το ποσοστό των μικρών επιχειρήσεων, που θεωρούν πολύ ή αρκετά πιθανό το ενδεχόμενο να έχουν το επόμενο διάστημα σοβαρό πρόβλημα λειτουργίας, σε βαθμό που θα κινδυνεύσουν να κλείσουν επανήλθε στα επίπεδα των προηγούμενων ετών, αντανακλώντας το πραγματικό πρόβλημα επιβίωσης που αντιμετωπίζουν οι επαγγελματίες και οι επιχειρήσεις. Το 46,3% των επιχειρήσεων θεωρεί ως πολύ πιθανό τον κίνδυνο λουκέτου (έναντι 32,9% στην αντίστοιχη έρευνα Φεβρουαρίου 2015). Επισημαίνεται ότι το Μάιο του 2009 ο αντίστοιχος δείκτης ήταν 11,7% (διαγράμματα 2 & 3) και από τότε έχει σταθεροποιηθεί σε ποσοστά άνω του 44%. Η τάση βελτίωσης και μείωση του δείκτη επικινδυνότητας που είχε εκδηλωθεί στο προηγούμενο εξάμηνο (β' εξάμηνο 2014) αναστράφηκε, αντανακλώντας έτσι το κύμα αβεβαιότητας που διαδέχτηκε την αρχική ευφορία του Φεβρουαρίου 2015.

ΓΡΑΦΗΜΑ 2

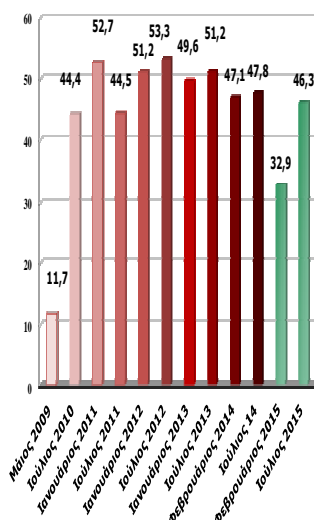
Θεωρείτε πιθανό ή όχι το ενδεχόμενο η επιχείρησή σας να έχει σοβαρό πρόβλημα λειτουργίας το επόμενο διάστημα σε βαθμό που θα κινδυνεύει να κλείσει;

- 2) Άμεσο κίνδυνο κλεισίματος το επόμενο εξάμηνο αντιμετωπίζει το 27,3% των μικρών επιχειρήσεων. **Εκτιμάται ότι η μείωση επιχειρήσεων το επόμενο εξάμηνο θα είναι 63,000 και θα αφορά κυρίως τις πολύ μικρές επιχειρήσεις.** Αξίζει να σημειωθεί ότι το 30% των αυτοαπασχολούμενων δηλώνει ότι είναι πολύ ότι διακόψει/ αναστείλει την επιχειρηματική δραστηριότητα. Δεν αποκλείεται να παρατηρηθεί το φαινόμενο της μετατόπισης μέρος αυτών στον άτυπο τομέα της οικονομίας ή θα μεταφέρει την έδρα για να μπορέσει να επιβιώσει μέσα στο δυσμενές φορολογικό και ανταγωνιστικό περιβάλλον που διαμορφώνεται.
- 3) Επισημαίνεται ότι σύμφωνα με το σενάριο βάσης του ΙΜΕ-ΓΣΕΒΕΕ τα πιθανά λουκέτα επιχειρήσεων, που βρίσκονται στο «κόκκινο» **συνεπάγονται κίνδυνο απώλειας 138,000 θέσεων συνολικής απασχόλησης (εργοδότες, αυτοαπασχολούμενοι, μισθωτοί).**

ΓΡΑΦΗΜΑ 3

Φόβος για ενδεχόμενο κλείσιμο της επιχείρησης
Συγκριτικό Γράφημα

• **ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ 2ο ΕΞΑΜΗΝΟ 2015**

Οι προβλέψεις σχετικά με την πορεία των επιχειρήσεων το επόμενο εξάμηνο φέρουν βαρύ το αποτύπωμα από τις πρόσφατες εξελίξεις στις τράπεζες και την πραγματική οικονομία. Μάλιστα, η αβεβαιότητα παραμένει παρά την επίτευξη συμφωνίας (νέο μνημόνιο), γεγονός που αντανακλά την πραγματική αγωνία για την επόμενη ημέρα της ελληνικής οικονομίας και την πίεση από το ασφυκτικό πλαίσιο μέσα στο οποίο αναγκάζονται να δραστηριοποιούνται οι μικρές επιχειρήσεις.

Οι αρνητικές επιχειρηματικές προσδοκίες για το δεύτερο εξάμηνο του 2015 υπερδιπλασιάστηκαν (-67,9 από -31,4), με αντίστοιχη μείωση των θετικών.

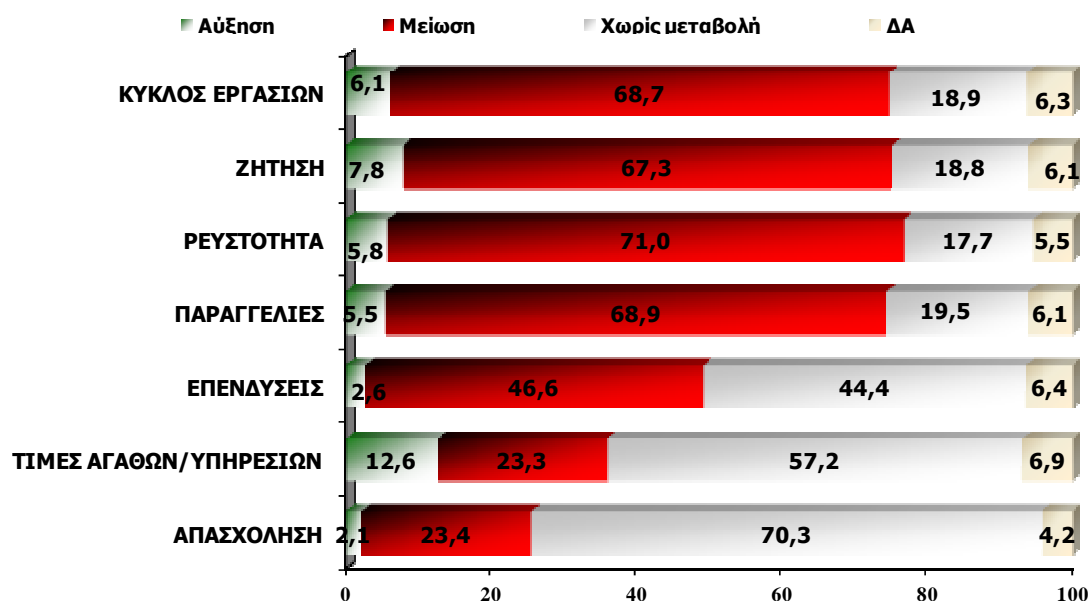
Σε όλους τους δείκτες οικονομικών προσδοκιών καταγράφονται συντριπτικά αρνητικές επιδόσεις και απαισιοδοξία για πάνω από 7 στις 10 επιχειρήσεις. Σημειώνεται ότι ο βαθμός απαισιοδοξίας είναι μεγαλύτερος στις πολύ μικρές επιχειρήσεις του δείγματος.

Συγκεκριμένα, στους ειδικότερους δείκτες, το ισοζύγιο θετικών- αρνητικών προσδοκιών που προβλέπεται για το επόμενο εξάμηνο εμφανίζεται σοβαρά επιδεινούμενο:

- στον κύκλο εργασιών, ο δείκτης είναι στο -62,6 από -12,3 στο προηγούμενο εξάμηνο
- στη ζήτηση, -59,5 από -11,0 στο προηγούμενο εξάμηνο
- στη ρευστότητα, -65,2 από -17,0 στο προηγούμενο εξάμηνο
- στις παραγγελίες, -63,4 από -15,8 στο προηγούμενο εξάμηνο
- στις επενδύσεις: αύξηση προβλέπει το 2,6% (από 13,2%), μείωση το 46,6% και σταθεροποίηση το 44,4%

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η πρόβλεψη για αύξηση των τιμών των αγαθών και υπηρεσιών από το 12,6% των επιχειρήσεων, ποσοστό υπερδιπλάσιο από εκείνες που απαντούν ότι αύξησαν τις τιμές στο προηγούμενο εξάμηνο (4,8%), προεξοφλώντας ενδεχομένως τις επιπτώσεις από τη γενικευμένη αύξηση του ΦΠΑ και των υπόλοιπων φόρων.

ΠΡΟΒΛΕΨΗ ΕΠΟΜΕΝΟΥ ΕΞΑΜΗΝΟΥ- ΓΡΑΦΗΜΑ 4

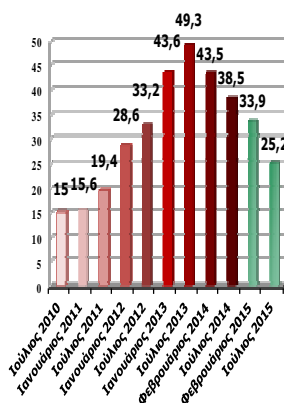
• ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ – ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ - ΜΙΣΘΟΙ

- Οι επιπτώσεις της πρόσφατης κρίσης στην απασχόληση είναι προφανείς. Μείωση προσωπικού κατά το τελευταίο εξάμηνο ανέφερε το 11% των επιχειρήσεων ενώ αύξηση ανέφερε μόλις το 4,8%.
- Ανησυχητική είναι η εικόνα σχετικά με τις μελλοντικές ροές απασχόλησης. Οι προοπτικές για το επόμενο εξάμηνο παραμένουν αρνητικές, καθώς σχεδόν 1 στις 4 επιχειρήσεις προβλέπει μείωση του απασχολούμενου προσωπικού. Έντονο παρουσιάζεται το φαινόμενο στις επιχειρήσεις μεγαλύτερου μεγέθους (που απασχολούν από 5 άτομα και άνω) όπου είναι εμφανής η πρόθεσή τους να προβούν σε νέα αναδιάρθρωση των θέσεων και του κόστους απασχόλησης, προκειμένου να ανταποκριθούν στα νέα οικονομικά βάρη και την αναιμική αναπτυξιακή προοπτική. Σε αντιδιαστολή, οι πολύ μικρές επιχειρήσεις και οι αυτοαπασχολούμενοι αναμένεται να θέσουν εαυτόν σε κατάσταση αργίας, ενισχύοντας έμμεσα τον άτυπο τομέα της οικονομίας.
- **Σε απόλυτα μεγέθη η απώλεια θέσεων συνολικής απασχόλησης στις μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις κατά το προηγούμενο εξάμηνο του 2015 ανέρχεται στις 25,000, στοιχείο που εν μέρει επιβεβαιώνεται από τις ροές μισθωτής απασχόλησης που δημοσιεύει η Εργάνη, καθώς προκύπτει ότι τον μήνα Ιούλιο σημειώθηκε αρνητικό ισοζύγιο προσλήψεων- απολύσεων (για πρώτη φορά έπειτα από 2 χρόνια), γεγονός που κρούει τον κώδωνα του κινδύνου για την πραγματική οικονομία. Είναι σαφές ότι η οριακή αποκλιμάκωση της ανεργίας που σημειώθηκε τους προηγούμενους μήνες (ΕΛΣΤΑΤ, 25%, Μάιος 2015, μηνιαία στοιχεία) δεν φαίνεται να συνεχίζεται στο δεύτερο εξάμηνο του 2015.**
- Τα ευρήματα από τις στατιστικές προβολές του ΙΜΕ-ΓΣΕΒΕΕ για το επόμενο εξάμηνο είναι ιδιαίτερα ανησυχητικά, καθώς το ισοζύγιο προσλήψεων-απολύσεων θα τείνει να γίνει αρνητικό, άρα και οι προοπτικές μείωσης της ανεργίας είναι περιορισμένες. Πάνω από 1 στις 5 επιχειρήσεις θεωρεί πιθανό ότι θα απολύσει προσωπικό το επόμενο εξάμηνο. **Το ποσοστό αυτό είναι αυξημένο στις επιχειρήσεις που απασχολούν πάνω από 5 άτομα (40,2)%.** Εάν επαληθευτούν οι εκτιμήσεις του ΙΜΕ-ΓΣΕΒΕΕ τότε **υπάρχει κίνδυνος απώλειας 55,000 θέσεων μισθωτής απασχόλησης** στο επόμενο εξάμηνο. Συνολικά, αναμένεται να απωλεστούν 138,000 θέσεις απασχόλησης, αν συμπεριλάβουμε και τον αριθμό όσων αναστείλουν την επιχειρηματική δραστηριότητα (εργοδότες, αυτοαπασχολούμενοι, μισθωτοί).
- Το στοιχείο που παρουσιάζεται σταθερά επαναληπτικά στην έρευνα κλίματος είναι η **δυσκολία που αντιμετωπίζουν οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις στην έγκαιρη καταβολή των μισθών.** Το 43% των επιχειρήσεων παρουσιάζει αυτό το πρόβλημα χωρίς κάποια τάση εκτόνωσης. 1 στις 4 επιχειρήσεις δήλωσαν ότι έχουν μειώσει τις αποδοχές των υπαλλήλων στο προηγούμενο εξάμηνο (διάγραμμα 5).
- Παραμένει, αν και μειούμενο (39% έναντι 43%), το καθεστώς εφαρμογής ευέλικτων μορφών απασχόλησης. Μάλιστα, το 41,1% των επιχειρήσεων δηλώνει ότι είναι πολύ πιθανό να μειώσει μισθούς ή ώρες εργασίας στο επόμενο εξάμηνο. Δεδομένης της έλλειψης προοπτικής για αύξηση της ζήτησης και των επενδύσεων, η πρακτική αυτή θα συνεχίσει να αποτελεί λύση ανάγκης για τις επιχειρήσεις.

ΓΡΑΦΗΜΑ 5

Έχουν αναγκαστεί να μειώσουν τις αποδοχές κάποιων υπαλλήλων

-Βάση: Όσοι απασχολούν αμειβόμενο προσωπικό -

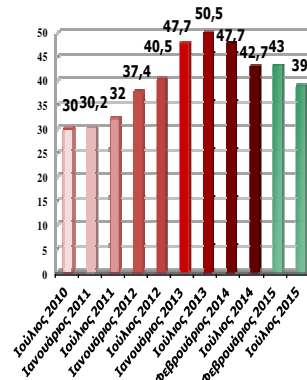

ΓΡΑΦΗΜΑ 6

Έχουν αναγκαστεί έστω και περιστασιακά να μειώσουν ώρες

ή ημέρες εργασίας σε κάποιους υπαλλήλους

-Βάση: Όσοι απασχολούν αμειβόμενο προσωπικό -

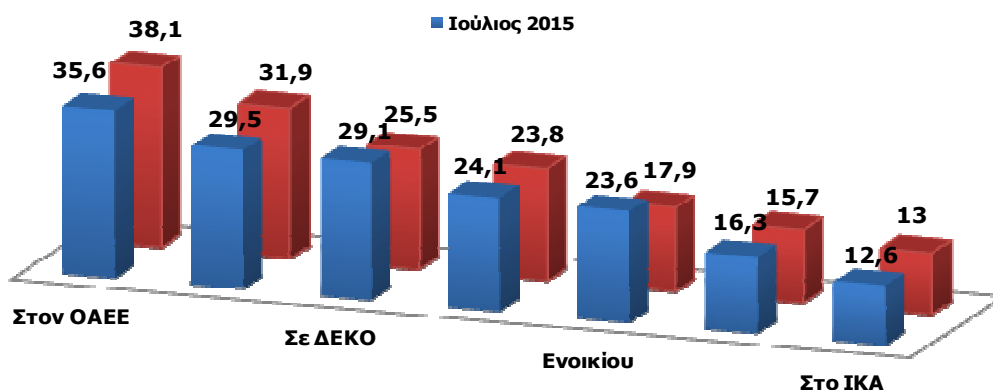

• ΟΦΕΙΛΕΣ ΚΑΙ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

- Το μεγαλύτερο ποσοστό των επιχειρήσεων με καθυστερημένες οφειλές αφορά τις υποχρεώσεις προς το δημόσιο (ασφαλιστικά ταμεία, εφορία, ΔΕΚΟ).
- Οι οφειλές προς τις ΔΕΚΟ αυξάνονται στο 29,1% από 25,5%, γεγονός που επιβεβαιώνεται και από τη συσσώρευση ανεξόφλητων λογαριασμών, όπως ανακοινώθηκε και από τη ΔΕΗ. Το κόστος ενέργειας παραμένει άλλωστε σημαντικός ανασχετικός παράγοντας για νέες επενδύσεις. 1 στις 4 επιχειρήσεις έχει καθυστερούμενες οφειλές σε προμηθευτές και σε ενοίκια.
- Παρά τις ευεργετικές ρυθμίσεις των 100 δόσεων για φορολογικές και ασφαλιστικές οφειλές που αξιοποίησαν οι επιχειρήσεις μέσα στο πρώτο εξάμηνο του 2015 (3 στις 10 δηλώνει ότι έχει κάνει αίτηση υπαγωγής έναντι 11% για την προηγούμενη ρύθμιση, γράφημα 8) παραμένει η εκπεφρασμένη αδυναμία τους να εκπληρώσουν τις υψηλές φορολογικές και ασφαλιστικές υποχρεώσεις στο επόμενο εξάμηνο (το 37,9% δηλώνει αδυναμία πληρωμής).
- Ληξιπρόθεσμες οφειλές προς τις τράπεζες έχει το 16,3% των μικρών επιχειρήσεων. Οι νέες ρυθμίσεις για τα κόκκινα δάνεια και την προστασία της πρώτης κατοικίας πρέπει να λάβουν υπόψη το δεδομένο της σταθερής αύξησης του ιδιωτικού χρέους.
- **Μεγάλο μέρος των καθυστερημένων οφειλών των επιχειρήσεων αφορά τις ασφαλιστικές οφειλές προς το κύριο ασφαλιστικό ταμείο των επαγγελματιών, τον ΟΑΕΕ (35,6%, διάγραμμα 7).** Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία του οργανισμού έχει αυξηθεί κατά 50% την τελευταία διετία ο αριθμός των οφειλετών στην κατηγορία με χρέη >20,000 (150,000 οφειλέτες).

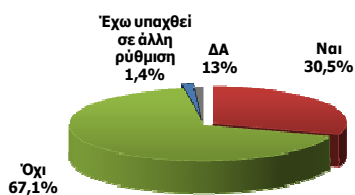
ΓΡΑΦΗΜΑ 7- ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΜΕΝΕΣ ΟΦΕΙΛΕΣ

Εσείς, κατά το τελευταίο εξάμηνο έχετε καθυστερημένες οφειλές...

ΓΡΑΦΗΜΑ 8- ΥΠΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΡΥΘΜΙΣΗ ΤΩΝ 100 ΔΟΣΕΩΝ

Έχετε κάνει αίτηση για υπαγωγή στην τελευταία ρύθμιση των 100 δόσεων για οφειλές στην εφορία (Ιούλιος 2015);

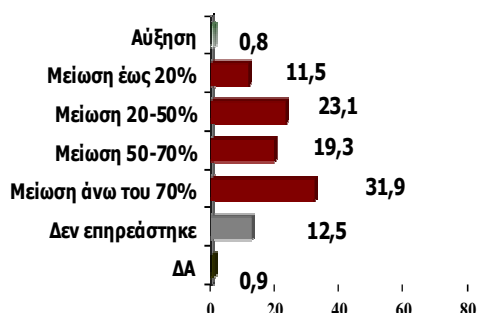
	ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2015
	Έχετε κάνει αίτηση για υπαγωγή στην ρύθμιση των 72 ή 100 δόσεων;
Ναι	11,5
Σκέφτομαι να κάνω	12,7
Όχι	74,5
Δ Α	1,3

• ΕΙΔΙΚΟ ΘΕΜΑ ΜμΕ- ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΩΝ ΕΛΕΓΧΩΝ

- Οι επιπτώσεις από την επιβολή κεφαλαιακών ελέγχων υπήρξαν ιδιαίτερα οδυνηρές για τις ΜμΕ. Κάθετη πτώση στο κύκλο εργασιών τους λόγω της επιβολής κεφαλαιακών ελέγχων (capital controls) σημείωσαν 9 στις 10 επιχειρήσεις. 3 στις 10 επιχειρήσεις σημείωσαν μείωση πάνω από 70% ενώ συνολικά για τις επιχειρήσεις η μείωση του κύκλου εργασιών ήταν μεσοσταθμικά 48%. Άμεση συνέπεια ήταν η συρρίκνωση της κατανάλωσης κατά 50% ή κατά 3,8 δισ. € κατά το διάστημα αυτό. Με μια μετριοπαθή εκτίμηση υπολογίζεται ότι από αυτή την μείωση το ελληνικό δημόσιο έχασε 570 εκ. ευρώ από έμμεσους φόρους.
- Οι μικρές επιχειρήσεις ήταν απροετοίμαστες να αντιμετωπίσουν τις επιπτώσεις από την επιβολή των capital controls και το κλείσιμο των τραπεζών. Πιο συγκεκριμένα μόνο 1 στις 2 επιχειρήσεις χρησιμοποιεί e-banking για τις συναλλαγές της με πελάτες και προμηθευτές, ενώ 7 στις 10 δεν διαθέτουν συσκευές EFT/POS προκειμένου να πραγματοποιούν συναλλαγές με πιστωτικές, χρεωστικές και προπληρωμένες κάρτες. Ειδικότερα στις υπηρεσίες 6 στις 10 επιχειρήσεις δεν διαθέτουν e-banking και στο εμπόριο το αντίστοιχο ποσοστό είναι 53,3%, ενώ το ποσοστό αυτό εκτινάσσεται στους αυτοαπασχολούμενους καθώς 7 στους 10 δεν διαθέτουν e-banking. Εκτιμάται ότι το υψηλό κόστος αγοράς των μηχανών, αλλά και το υψηλό αναλογικό κόστος προμήθειας επί του τζίρου απέτρεψε τις μικρές επιχειρήσεις από την έγκαιρη προσαρμογή τους.

ΓΡΑΦΗΜΑ 9- ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΩΝ ΕΛΕΓΧΩΝ

Πόσο επηρεάστηκε ο τζίρος της επιχείρησης από το κλείσιμο των τραπεζών και τα capital controls;

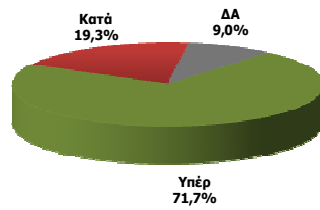

• ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

- Αδιαπραγμάτευτη φαίνεται να είναι η θέση της χώρας στο σκληρό νόμισμα, παρά τα αρνητικά στοιχεία που επιφέρει η νέα δυσμενής συμφωνία για τη χώρα. Η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτώμενων (γράφημα 10) θεωρεί ότι η χώρα πρέπει να παραμείνει στο ευρώ (71,7%).
- Αρκετά επιφυλακτικός και διχασμένος εμφανίζεται ο επιχειρηματικός κόσμος από τις πολιτικές διεργασίες και τη νέα εκλογική μάχη, ο νικητής της οποίας θα κληθεί να διαχειριστεί το τρίτο μνημόνιο. Οι προοπτικές δημιουργίας μιας νέας κυβέρνησης δοκιμάζει τα αντανάκλαστα των μικρών επιχειρήσεων. Σχετικά με την πολιτική εκπροσώπηση, πάνω από 1 στις 2 (56,5%) επιχειρήσεις θεωρούν ότι δεν εκφράζει τα συμφέροντά τους κανένας υφιστάμενος πολιτικός σχηματισμός (γράφημα 11).

ΓΡΑΦΗΜΑ 10- ΕΥΡΩ

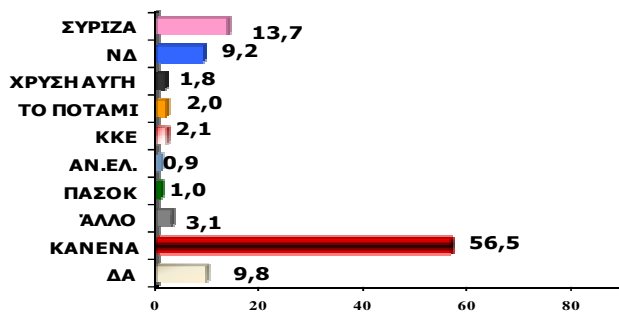
Είστε υπέρ ή κατά της παραμονής στο ευρώ;

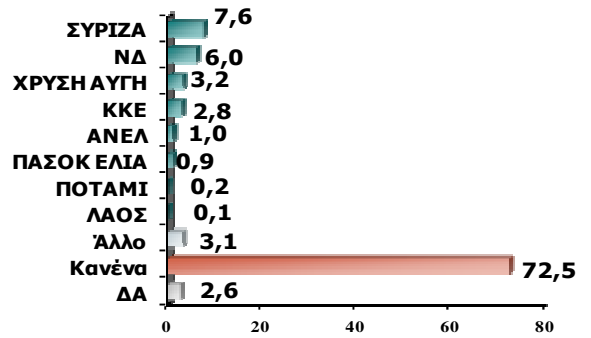
ΓΡΑΦΗΜΑ 11- ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΚΠΡΟΣΩΠΗΣΗ- Ιούλιος 2015

Ποιο κόμμα πιστεύετε ότι εκφράζει καλύτερα τα συμφέροντά σας;

Ιούλιος 2015

Ιούλιος 2014

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΠΑΡΟΥΣΑΣ ΕΡΕΥΝΑΣ (Αύγουστος 2015) ΜΕ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ

Τα παρακάτω νούμερα αναφέρονται σε ποσοστά επί του συνόλου των ερωτηθέντων επιχειρηματιών

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

		ΙΟΥΛ. 2015	ΦΕΒ. 2015	ΙΟΥΛ. 2014	ΦΕΒ. 2014	ΙΟΥΛ. 2013	ΙΑΝ. 2013	ΙΟΥΛ. 2012	ΙΑΝ. 2012	ΙΟΥΛ. 2011	ΙΑΝ. 2011	ΙΟΥΛ. 2010	ΦΕΒ. 2010
ΤΖΙΡΟΣ	*Μείωση	74,8	53,2	64,3	66,6	75,8	81,1	85	82,5	80,0	80,2	77,8	70,7
	**Θα μειωθεί περισσότερο	68,7	33,1	54,1	53,8	67,3	63,0	62,3	78,6	64,7	70,0	65,6	53,2
ΖΗΤΗΣΗ	*Μείωση	75,4	55,2	64,4	66	74,6	78,7	83,1	82,0	77,9	78,3	77,0	71,1
	**Θα μειωθεί περισσότερο	67,3	33,7	54,6	52,4	66,9	62,4	63,1	76,5	62,8	70,5	63,8	52,2
ΡΕΥΣΤΟΤΗΤΑ	*Μείωση	81,7	62,4	72,8	76,3	81,7	85,0	86,5	85,9	82,6	84,3	79,0	74,7
	**Θα μειωθεί περισσότερο	71	36,9	56,5	56,2	69,8	66,5	64,7	79,9	64,7	74,3	66,9	55,5
ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΕΣ	*Μείωση	77,1	58,9	67,8	71,2	77,8	83,3	85,4	83,5	79,6	79,5	76,1	70,1
	**Θα μειωθεί περισσότερο	68,9	35,7	54,6	54,6	68,0	63,8	64,3	77,3	63,8	70,8	64,4	54,1
ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ	*Μείωση	49,8	38,6	34,8	45,9	35,3	47,0	37,4	37,6	41,5	45,3	52,3	40,7
	**Θα μειωθεί περισσότερο	46,6	25,7	31,0	39	34,1	41,5	33,1	40,5	34,6	43,2	47,5	33,6
ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ	*Μείωση	11	9,6	8,6	13	12,3	16,6	18,7	20,1	20,4	24,1	21,9	21,1
	**Θα μειωθεί περισσότερο	23,4	13,7	10,9	12,4	16,5	13,1	13,8	16,4	17,6	18,3	21,2	15,3

* Καταγεγραμμένη μείωση προηγούμενου εξαμήνου

** Προβλεπόμενη μείωση για το επόμενο εξάμηνο